

Nr 403

Av herr Olsson, Johan, m. fl., angående huvudmannaskapet för de gymnasiala skolorna, m. m.

(Lika lydande med motion nr 483 i Andra kammaren)

För närvarande pågår inom skolöverstyrelsen en indelning av landet i gymnasierregioner i enlighet med riksdagsbeslutet om det nya gymnasiet hösten 1964. Det innebär, att bestämda upptagnings- och elevområden fastställs för varje gymnasieskola. Syftet med dessa är att underlätta planeringen av antalet klasser, linjer och grenar i gymnasium och fackskola. Enligt vår mening kan betänkligheter resas mot detta indelningsarbete i dess nuvarande former. Det kan nämligen försvåra ett rationellt utnyttjande av de olika skolornas kapacitet samtidigt som det minskar elevernas valmöjligheter genom att många gymnasierregioner blir för små. För övrigt är det tveksamt om syftet att underlätta planeringen på de gymnasiala skolornas område helt vinnes genom denna regionindelning. Man vet i förväg inte hur många elever i en gymnasierregion som söker sig till skolor i andra regioner, därför att den studieinriktning de tänker sig inte erbjuds i hemgymnasiet. Vidare kommer en samplanering med yrkesutbildningen inom kort att aktualiseras, och då torde sannolikt den nu pågående regionplaneringen få omarbetas i väsentlig grad.

Enligt vår uppfattning är förutsättningen på sikt — för att planeringen skall bli effektiv och resurserna utnyttjas rationellt — att den även innefattar yrkesutbildningen och att den kan ske i större områden, t. ex. hela län. För att detta skall bli möjligt torde en omprövning av huvudmannaskapet vara erforderlig för hela det gymnasiala stadiet. Som alternativ här kan man mycket väl tänka sig, att huvudmannaskapet överflyttades på landstingskommunerna. Därmed ernås det större område som skulle möjliggöra en rationell planering, innebärande största möjliga valfrihet i fråga om studieval och bästa utnyttjande av de olika skolenheterna.

Bland övriga fördelar ett sådant huvudmannaskap skulle medföra kan nämnas bättre möjlighet att bemästra problemet med knappa lärarresurser. Det skulle underlätta inplanering av omskolnings- och vuxenutbildning liksom vårdutbildning i det gymnasiala systemet. Dessutom ernås en skatteutjämnande effekt kommunerna emellan. Behovet av elevområden och elevavgifter mellan avlämnande och mottagande kommun skulle bortfalla. Ur demokratisk synpunkt är ett länskommunalt huvudmannaskap mer till-

talande, eftersom då alla länsmedborgare har lika inflytande i den kommun som har huvudmannaskapet. Detta blir inte fallet vid ett primärkommunalt huvudmannaskap, eftersom antalet gymnasiekommuner är och troligen förblir mindre än totala antalet kommuner. En viktig fråga är inrättandet av elevinternat.

Förutsättningen för en någorlunda valfrihet är att avlägset boende elever och elever, som söker linjer som inte finns vid hemgymnasiet, bereds goda inackorderingsmöjligheter. Detta bör också ske till kostnader som ger de inackorderade en likvärdig studiesituation med övriga elever. Landstingens elevinternat vid folkhögskolor och centrala verkstadsskolor kan här tjäna som förebild. Internatfrågan torde förmodligen bäst kunna lösas vid ett landstingskommunalt huvudmannaskap.

Riksdagen har relativt nyligen fattat beslut om att huvudmannaskapet vid gymnasium och fackskola skall ligga på primärkommunerna. Frågan om huvudmannaskapet för yrkesutbildningen är under utredning, men behovet av samordning mellan de gymnasiala utbildningsgrenarna gör det troligt att även detta får läggas på primärkommunerna tills vidare.

Enligt vår mening bör detta dock inte hindra att frågan om huvudmannaskapet nu utreds ytterligare. Det vore också värdefullt, om en försöksverksamhet i någon form kunde bedrivas. Inom tre län, Örebro, Gävleborgs och Västernorrlands, har landstingen i princip övertagit huvudmannaskapet för yrkesutbildningen. Det är möjligt att intresse här skulle finnas för en sådan försöksverksamhet.

Emellertid torde huvudmannaskapsfrågan vara ett spörsmål på något längre sikt. Redan nu torde vissa åtgärder i motionens syfte kunna vidtagas. En gemensam intagning av elever inom varje län (länsskolnämndsområde) med en gemensam intagningsnämnd samt en god samplanering mellan de olika gymnasierna skulle vara värdefull. Inträdesansökningarna bör ingivas i så god tid att planeringen hinner genomföras på ett tillfredsställande sätt. Härmed skulle kravet på regiongränser i viss mån bortfalla. Fördelningen av antalet klasser, linjer och grenar bör göras med tanke på att gymnasierna skall komplettera varandra. Därigenom kan många elever få den utbildning de önskar sig närmare hemorten. Alternativet torde annars bli att de måste söka sig till en ort med komplett gymnasium, vilket för många innebär längre resvägar och ökad trängsel vid dessa skolor. Vad ovan sagts om elevinternat torde vara en mycket angelägen och aktuell fråga, inte minst ur ungdomsfostrande synpunkter. Vid den planering som i fortsättningen sker för de gymnasiala skolorna bör elevinternatsfrågan få sin givna plats.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte dels anhålla om utredning angående de allmänna förutsättningarna för ett landstingskommunalt huvudmannaskap för det gym-

nasiala stadiet, dels undersöka vilka övriga åtgärder som kan vidtagas, allt i syfte att ernå effektivaste utnyttjande av de gymnasiala skolorna och skapande av största möjliga valfrihet för de studerande.

Stockholm den 26 januari 1966

Johan A. Olsson

Nils-Eric Gustafsson

Axel Wikberg

Ivan Svanström

Elvy Olsson

Sven E. Sundin